

باسمه تعالی

رئیس‌جمهور، فرهنگ، ورزش و ارتباطات
وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

کاربرگ طرحنامه پژوهشی (Proposal)

تکمیل این کاربرگ هیچگونه حق مادی برای پژوهشگر ایجاد نمی‌کند، ولی پژوهشگاه خود را موظف به حفظ حقوق معنوی وی می‌داند.

عنوان طرح: جریان‌های اسلامی معاصر افغانستان

ارائه‌دهنده: امان‌الله شفايي

خلاصه طرح:

جریان‌های اسلامی در افغانستان معاصر از این رو که در تاریخ معاصر این کشور پای ثابت تحولات سیاسی و اجتماعی بوده‌اند، از منظرهای مختلفی قابل بررسی‌اند. در طرح حاضر نگارنده در پی آن است تا جریان‌های مختلف اسلامی در افغانستان را از میانه قرن بیستم تا کنون با تأکید بر متفکران اسلام‌گرا و عالمان دینی در چارچوب روش جریان‌شناسی مورد بررسی قرار دهد. هرچند که طبقه‌بندی جریان‌شناسانه از آرا و افکار متفکران اسلامی به دلیل سیالیت و بی‌قراری افکار و اندیشه‌ها، پیچیدگی گفتمان‌های اسلام سیاسی، پیروی از اندیشه‌های بیرونی و فقدان انسجام درونی قدری مشکل است. با این وجود می‌توان موضوع را با معیارهای زمانی، فرقه‌ای، سنی، و... طبقه‌بندی نمود. ارائه‌دهنده این طرح بر این باور است که بهترین انتخاب در این خصوص طبقه‌بندی بر اساس جوهر درونی افکار و اندیشه‌هایی است که می‌توانند در ذیل چتری واحد بگنجند و هویتی واحد و متحد ارائه کنند. بر این حسب درست‌تر آن است که افکار و اندیشه‌های متفکران اسلامی در افغانستان معاصر را به‌عنوان نماینده جریان‌های ولایتی، خلافتی، طریقتی، و مکتبی بررسی کنیم. چه‌آن‌که در افغانستان معاصر اندیشه‌ها و آرای هیچ متفکر و عالم دینی بیرون از این چهار جریان قرار ندارد. در این دسته‌بندی تقریباً تمامی متفکران و عالمان شیعه در افغانستان در ذیل جریان ولایتی قابل بحث‌اند و کلیه متفکران و علمای دینی اهل سنت در افغانستان معاصر از دایره سه‌جریان دیگر بیرون نمی‌افتند.

تاریخ ارائه: مدت اجرا: بودجه پیشنهادی:

ویرایش اول: ☐ دوم: ☒ سوم: ☐ چهارم: ☐

پژوهشکده: گروه پژوهشی:

محور پژوهشی مرتبط با طرح (بر اساس برنامه پژوهشی سال جاری)

موضوع مرتبط با محور (بر اساس برنامه پژوهشی سال جاری)

* نوع پژوهش: بنیادی ☒ کاربردی ☐ توسعه‌ای ☐

* پژوهش بنیادی: پژوهشی است که در جهت گسترش مرزهای دانش بدون در نظر گرفتن استفاده عملی خاص برای کاربرد آن انجام می‌گیرد. پژوهش کاربردی: پژوهشی است که استفاده عملی خاصی برای نتایج آن منظور می‌شود و غالباً هم جنبه تجربی و هم جنبه نظری دارد. پژوهش توسعه‌ای: پژوهشی است که بیشتر جنبه تجربی دارد و به نوآوری یا بهبود در روش‌ها و مکانیزم‌ها و محصولات منجر می‌شود.

۱. مشخصات مجری یا مدیر طرح:

نام و نام خانوادگی: امان الله شفايي..... نام پدر: شماره شناسنامه: محل تولد: افغانستان.....

محل صدور: سفارت افغانستان..... سال تولد: روز ۱۰..... ماه ۱..... سال آخرین مدرک

تحصیلی(دانشگاهی/حوزوی): دکترا..... رتبه علمی(دانشگاهی / حوزوی): پایه استخدای:

.....

کد ملی:

نشانی محل کار: کد پستی:

نشانی منزل: قم.. کد پستی:

تلفن منزل:..... تلفن محل کار: تلفن همراه:..... نمابر:..... آدرس پست الکترونیک:

سوابق تحصیلی از لیسانس به بعد:

ردیف	مقطع تحصیلی	رشته تحصیلی	محل تحصیل	نام کشور	سال اخذ مدرک
۱	لیسانس	علوم سیاسی	جامعة المصطفی	ایران	۱۳۸۸
۲	ارشد	فلسفه سیاسی	جامعة المصطفی	ایران	۱۳۹۱
۳	دکتری	قرآن و علوم(گرایش علوم سیاسی)	جامعة المصطفی	ایران	۱۳۹۹
۴					

سوابق شغلی و تجربی (به ترتیب از حال حاضر به قبل):

ردیف	محل کار	سمت	مدت	شهر-کشور
۱	دانشگاه ابن سینا	معاون علمی	دو سال	مزارشریف-افغانستان
۲	دانشگاه رهنورد	معاون علمی	یک سال	مزارشریف-افغانستان
۳	دانشگاه رهنورد	سرپرست	یک سال	مزارشریف-افغانستان
۴	همایش بین المللی ارزگان؛ تاریخ، فرهنگ، سیاست و اجتماع	دبیر علمی	یک سال	افغانستان-ایران-استرالیا
۵	فصلنامه پیام یاسین	سردبیر	۱۴ سال	قم-ایران
۶	انجمن فرهنگی یاسین	رئیس	۶ سال	قم-ایران

طرح‌های تحقیقاتی انجام داده و یا در حال اجرا:

ردیف	پروژه	محل اجرا	سال اجرا	وضعیت	نوع همکاری	مبلغ
۱	تروریسم با نقاب مذهب در آسیای مرکزی	قم-المصطفی	۱۳۹۷	چاپ شده	پژوهشگر	
۲	تحلیل گفتمانی اسلام‌های سیاسی در افغانستان	تهران	۱۳۹۶	چاپ شده	مولف	
۳	تحقیقی پیرامون امارت اسلامی افغانستان	قم-المصطفی	۱۴۰۰	در دستور چاپ	مولف	
۴	جایگاه و نقش پاکستان در سیاست خارجی ایالات متحده آمریکا	تهران-	۱۳۹۸	مقاله چاپ شده	مولف	
۵	تحلیلی آینده‌پژوهانه از چشم‌انداز سیاست خارجی افغانستان	کابل-بنیاد اندیشه	۱۳۹۹	مقاله چاپ شده	مولف	
۶	پیش‌بینی‌های سیاست خارجی افغانستان و پاکستان	تهران-موسسه آینده پژوهشی	۱۳۹۸	-	ارایه‌کننده	
۷						
۸						
۹						
۱۰						

دیگر فعالیت‌های پژوهشی (کتاب، مقاله و ...):

ردیف	عنوان فعالیت پژوهشی	محل	ناشر	سال
۱	کتاب انسجام سیاسی در جوامع چند فرهنگی	قم	المصطفی	۱۳۹۳
۲	کتاب جریان‌شناسی تاریخ افغانستان معاصر	کابل	امیری	۱۳۹۳
۳	کتاب چپ‌گرایی در افغانستان	کابل	بنیاد اندیشه	۱۳۹۶
۴	کتاب سیاست و حکومت در افغانستان	کابل	بنیاد اندیشه	۱۳۹۸
۵	کتاب افغانستان؛ سیاست به نام خدا	قم	صبح امید	۱۴۰۱
۶	۱۸ مقاله علمی-پژوهشی در حوزه افغانستان، علوم سیاسی و روابط بین‌الملل	تهران-قم-قزوین-اصفهان و...	فصلنامه‌های علمی-پژوهشی	از ۱۳۸۶ تا ۱۴۰۰

۲. بیان مسأله (معرفی دقیق ابعاد موضوع و سؤال‌های) تحقیق):

افغانستان در تاریخ معاصر معبر آمد و شد جریان‌های فکری مختلف و بعضاً متضاد بوده است. افغانستان را می‌توان یکی خاستگاه‌های جریان‌های اسلامی از میانه قرن بیستم تا کنون انگاشت. هرچند که پیش از این نیز رگه‌هایی از جریانی‌شدن اسلام‌گرایی در افغانستان قابل رصد است؛ اما می‌توان نیمه دوم قرن بیستم را اوج اسلام‌گرایی در این کشور تلقی کرد. در این تحقیق مقصود از «معاصر» همین است. چه‌آن‌که پیش از آن نمی‌توان از حرکت‌های مقطعی و اندیشه‌های پراکنده برخی از عالمان دین، به‌عنوان «جریان» یاد نمود. به‌این‌ترتیب این تحقیق در نظر دارد اندیشه‌ها و دیدگاه‌های مطروحه از سوی اندیشمندان و پیشگامان اسلام‌گرایی را در چارچوب جریان‌شناسی سامان‌دهی کند. جریان‌شناسی به‌لطف آن که هم نظر به افکار و اندیشه‌ها دارد و هم آن را معطوف به سازمان‌ها و گروه‌ها مطالعه می‌کند، هم وجهه علمی پیدا نموده و هم به‌عنوان روش پژوهش مورد توجه محققین حوزه تاریخ و سیاست قرار گرفته است. هیچ واژه و اصطلاح دیگری نمی‌تواند نقش بدیل پیام و مفهومی که «جریان» و یا «جریان‌شناسی» افاده می‌کند را ایفا کند.

هرچند که ابهام، کلی‌گویی، تعبیر گفتمان، دم‌غنیمتی، فرصت‌طلبی، و ضعف بنیان‌های دانشی و بینشی می‌تواند جریان‌انگاری کنشگری برپایه اسلام سیاسی را زیر سوال ببرد. با این وجود نگاه این طرح به باورها و اندیشه‌هایی که از سوی پیشگامان اسلام سیاسی و عالمان دین در چند دهه اخیر ارایه شده، جریانی خواهد بود و نگارنده خواهد کوشید تمامیت افکار و اندیشه‌های رهبران و عالمان دین در افغانستان را در دوره معاصر در چارچوب «جریان‌شناسی» که خود چارچوب نظری قابل اتکایی است، سامان دهد. هرچند جریان‌های اسلامی افغانستان در دوره معاصر را می‌توان به «مدرن» و «سنتی» طبقه‌بندی کرد؛ کمالین که پژوهشگرانی مانند اولیویه روآ چنین کرده‌اند. اما مشکل در اینجاست که اولاً؛ مرز دقیق و روشنی میان سنتی‌ها و مدرن‌ها در افغانستان دیده نمی‌شود. چه‌آن‌که کم نیستند عالمانی که یک پای در سنت و پای دیگر در مدرنیته دارند. و ثانیاً؛ تعریف جامع و مانعی از سنتی و مدرن با توجه به تغییر و تحول شتابان شرایط و معیارها نمی‌توان ارایه نمود. نگارنده در ادامه تحقیقات پیشین خویش براین باور است که تمامیت افکار و اندیشه‌های متفکران و علمای اسلام‌گرا در افغانستان را در ذیل چهار جریان کلان «ولایتی»، «خلافتی»، «طریقتی» و «مکتبی» جای داد. بر این پایه نیکو آن است که در قدم اول منظومه فکری عالمان شیعه و سنی را از هم تفکیک نمود. چه‌آن‌که این دو نحله، جهان فکری متفاوتی دارند و مبانی و اصول فرقه‌ای راه آن‌ها را از اساس متفاوت گردانیده است. هرچند در این طبقه‌بندی به آن دلیل که شیعیان در افغانستان در اقلیت هستند و عالمان دینی شیعه مجال کمتری برای اندیشه‌ورزی داشته‌اند، سهم اصلی را می‌باید به متفکران و علمای اهل سنت داد.

متفکران و عالمان دینی جریان ولایتی را ابتدا به دو دوره پیش از انقلاب ۱۹۷۸ و پس از آن می‌توان تقسیم کرد. در دوره نخست افرادی مانند سید اسماعیل بلخی، اسماعیل مبلغ، میرعلی احمد حجت و... مهم هستند. اما در دوره پس از انقلاب اسلامی ۱۹۷۸، متفکران و علمای منسوب به جریان ولایتی سهم اصلی را دارند. این دوره را می‌توان در ذیل دو نحله مورد توجه قرار داد؛ خطامامی‌ها و غیرخطامامی‌ها. منظور از خطامامی‌ها افرادی مانند عبدالعلی مزاری، قربانعلی عرفانی، محمد اکبری، صادقی پروانی، صادقی نیلی و... هستند. اما در دسته غیرخطامامی‌ها که به پیروان آیت‌الله خویی نیز مشهور هستند، محمدآصف محسنی و سیدعلی

بهشتی و تنی از شاگردان آنها قابل بحث‌اند. مهمترین مولفه‌های هویتی این جریان عبارتند از: ولایت(امامت)، عدالت اجتماعی، انقلاب اسلامی، ولایت فقیه(برای خطامامی‌ها)، جهاد، عاشورا/ انتظار، هزاره‌ها، و حکومت اسلامی.

در دسته جریان خلافتی، این دسته را می‌توان در ذیل دو فراز مورد توجه قرار داد؛ خلافت‌گرایان قدیم و خلافت‌گرایان جدید. مقصود از نحله نخست خلافت‌خواهانی است که در تاریخ معاصر افغانستان به نحوی در پی استقرار نظام خلافتی در این کشور بوده‌اند و حتی کوشیده‌اند بر قامت نظام سلطنت با پوشاندن ردایی از خلافت مشروعیت‌سازی کنند. اما خلافت‌خواهان جدید مشخصاً آنانی‌اند که از دهه ۱۹۹۰، «امارت اسلامی» که ورژنی از خلافت است را بر پا کرده‌اند و اکنون بر سریر قدرت نشسته‌اند. مهمترین مولفه‌های هویتی جریان خلافتی عبارتند از: امارت اسلامی، امیرالمومنین، پشتون‌پس، شریعت، جهاد، سنت، جهان‌وطنی.

جریان طریقتی در افغانستان را می‌توان در ذیل دو سلسله متصوفه مورد توجه قرار داد؛ سلسله نقشبندی و سلسله قادریه. هرچند طریقتی‌ها در تاریخ معاصر افغانستان در سیمای شریک قدرت و یا منتقد آن همواره حضور داشته‌اند. اما پس از انقلاب ۱۹۷۸، آنان احزاب و جریان‌های متصوفه خاندانی ایجاد کردند. در دسته نقشبندی‌ها صبغت‌الله مجددی و در دسته قادری‌ها پیر سید احمد گیلانی مهمترین چهره‌های این جریان است. مهمترین مولفه‌های هویتی این جریان عبارت است از: پیروی و پیروی، آریستوکراسی، اعتدال، لیبرالیسم، و سلطنت.

جریان مکتبی نمایندگان بسیاری دارد. این جریان را می‌توان در دو سطح مورد بررسی قرار داد؛ در دسته سوسیالیست‌های اسلامی می‌توان از عبدالرحمن محمودی، طاهر بدخشی و رهبران مجاهدین مستضعفین نام برد و در در دسته اخوانی‌ها غلام‌محمد نیازی، عبدالرحیم نیازی، برهان‌الدین ربانی، گلبدین حکمتیار، عبدالرب رسول سیاف و تعدادی از شاگردانشان مهمترین چهره‌هایی‌اند که می‌توان به عنوان نمایندگان اخوان مکتبی مورد لحاظ قرار داد. مهمترین مولفه‌های هویتی جریان مکتبی عبارتند از: دولت اسلامی، حزب، جهاد/انقلاب، امیر، شورا، زنان، جهان‌وطنی.

این تحقیق در نظر دارد به سوال‌های ذیل پاسخ دهد:

سوال اصلی: در افغانستان معاصر محتوای باورها و افکار متفکران و علمای دین در ذیل جریان‌های چهارگانه ولایتی(ولایی)، خلافتی، طریقتی و مکتبی چیست؟
سوال‌های فرعی:

۱- محتوای باورها و افکار متفکران و عالمان جریان موسوم به ولایتی(ولایی) در افغانستان معاصر چیست؟

۲- محتوای باورها و افکار متفکران و عالمان دینی جریان موسوم به خلافتی در افغانستان معاصر چیست؟

۳- محتوای باورها و افکار متفکران و عالمان دینی جریان موسوم به طریقتی در افغانستان معاصر چیست؟

۴- محتوای باورها و افکار متفکران و عالمان دینی جریان موسوم به مکتبی در افغانستان معاصر چیست؟

بدیهی است که در ذیل جریان‌های چهارگانه فوق اندیشه‌ها و افکار مهمترین متفکران مسلمان در افغانستان صرف‌نظر از میزان پابندی آنان به اسلام سیاسی

مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

در صورت نیاز ادامه بحث ضمیمه شود

۳. اهمیت، ضرورت و اهداف تحقیق:

الف) اهمیت

- ۱- متفکران مسلمان نقش مهمی در تحولات سیاسی و اجتماعی معاصر افغانستان داشته و در دوره معاصر مهمترین بازیگر صحنه سیاست بوده‌اند.
- ۲- افغانستان در دوره معاصر یکی از مهمترین مراکز رشد نحله‌های مختلف اسلام سیاسی بوده است که در این میان متفکران و عالمان دین سهم مهمی داشته‌اند.
- ۳- اکنون که گروه خلافت‌گرای طالبان به قدرت بازگشته، بر اهمیت مطالعه و بررسی جریان‌های اسلامی بویژه اسلام سیاسی افزوده شده است.

ب) ضرورت

- ۱- هرچند که در رابطه با جریان‌شناسی اسلام سیاسی در افغانستان در سالیان اخیر پژوهش‌هایی صورت گرفته، اما جریان‌شناسی با تاکید بر متفکران مسلمان و عالمان دین در افغانستان سابقه چندانی ندارد.
- ۲- عدم رویکرد محققانه به افکار و اندیشه‌های متفکران در افغانستان و آمیخته‌شدن باورهای آنان با کنشگری سیاسی، تصویر تیره و مبهمی از شاکله و منظومه نظری ایشان ایجاد نموده است. لذا ضروری است چارچوب نظری و فکری ایشان صرف‌نظر از تحولات سیاسی مورد توجه قرار گیرد.
- ۳- ورود جریان‌های تکفیری مانند القاعده و داعش در افغانستان و رشد اندیشه‌های تکفیری در بدنه طالبان، می‌طلبد تا خاستگاه و چرایی این امر مورد تحقیق و تحلیل قرار گیرد.

ج) اهداف

- ۱- سامان‌دهی افکار و اندیشه‌های متفکران مسلمان افغانستان در دوره معاصر در چارچوب جریان‌شناسی.
- ۲- سنخ‌شناسی جریان‌های اسلامی در افغانستان در پیوند با اندیشه‌ها و باورهای اسلامی بیرون از افغانستان بویژه مصر، عربستان سعودی و شبه قاره هند.
- ۳- تولید اثر علمی و تحقیقی در رابطه با شناسایی و معرفی متفکران مسلمان در افغانستان معاصر و بسترسازی برای تحقیقات تکمیلی در این رابطه.

در صورت نیاز ادامه بحث ضمیمه شود

۴. بررسی ادبیات موضوع (پیشینه تحقیق و نوآوری تحقیق حاضر):

در رابطه با شناخت اسلام‌گرایی (اسلام سیاسی) در افغانستان در سالیان اخیر تلاش‌های قابل توجهی صورت گرفته است که نگارنده در این نهضت با نگارش کتاب «تحلیل گفتمانی اسلام‌های سیاسی در افغانستان» (۱۳۹۶) و «جریان‌شناسی تاریخ معاصر افغانستان» (۱۳۹۳) سهمی دارد. کمالین که کتاب‌های اولیویه روآ بویژه کتاب «افغانستان و نوگرایی سیاسی»، کتاب «گفتمان جهانی شدن و اسلام سیاسی پسا طالبان در افغانستان» نوشته عبدالقیوم سجادی (۱۳۸۸)، و کتاب «مقدمه‌ای بر جریان‌شناسی اسلامی در افغانستان» تالیف اسماعیل باقری (۱۳۹۳)، کتاب «آغاز و فرجام جنبش‌های سیاسی در افغانستان» نوشته سید محمدباقر مصباح‌زاده (۱۳۸۱) نیز در اطراف موضوع مباحث مهمی را طرح نموده‌اند و با نگاه محققانه گروه‌های سیاسی اسلام‌گرا را در ذیل جریان‌های فکری-سیاسی جای داده‌اند. در این رابطه مقاله‌های متعددی از نگارنده منتشر شده که جریان‌های ولایتی در شیعه و جریان‌های اخوانی، صوفیانه، و خلافت‌گرا را در طیف اهل سنت

مورد توجه قرار گرفته‌اند(پژوهشهای سیاسی جهان اسلام، شماره ۲۷، ۱۳۹۷؛ مجله کتاب سینا، شماره سوم، زمستان ۱۳۹۳؛ پژوهشنامه انقلاب اسلامی، سال هفتم، شماره ۲۵، زمستان ۱۳۹۶؛ مطالعات اورآسیای مرکزی، ش ۲، دوره ۸، پاییز و زمستان ۱۳۹۴). اما باید گفت در تمامی این تحقیقات جریان‌های اسلامی‌ای مورد توجه قرار گرفته‌اند که در فضای سیاسی چند دهه اخیر افغانستان فعال بوده‌اند و ثانیاً تمرکز برخی از این آثار بر کنشگری سیاسی جریان‌ها، بررسی اندیشه‌ها و منظومه‌های فکری متفکران و عالمان دینی را در حاشیه قرار داده است.

بنابراین تحقیق حاضر هرچند نمی‌تواند کاملاً از حوزه «جریان‌های فکری-سیاسی» بیرون بماند؛ اما خواهد کوشید اولاً برای جریان‌های اسلامی در افغانستان چارچوب تازه‌ای تعریف کند و ثانیاً تا جای ممکن افکار متفکران و عالمان مسلمان در افغانستان معاصر را صرف‌نظر از جایگاه و کنشگری‌های سیاسی آنان مورد بررسی قرار دهد. ضمن این‌که این تحقیق نگاه بیرونی نیز خواهد داشت و در نظر دارد نشان دهد که اصول و شاکله افکار و اندیشه‌ها متفکران مسلمان در افغانستان معاصر تا چه اندازه برگرفته و برآمده از اندیشه‌ها و نظریه‌های جریان‌ها و متفکران جهان اسلام بوده و تا چه اندازه افغانیزه شده و یا برآمده از سنت‌ها و ایجابات جامعه و فرهنگ افغانی است.

در صورت نیاز ادامه بحث ضمیمه شود

۵. چهارچوب نظری، فرضیه‌ها یا ابعاد پژوهش:

جریان‌شناسی به دلیل اهمیت آن در جامعه‌شناسی سیاسی، تبدیل به چارچوب نظری قابل اتکایی شده است. چارچوب جریان‌شناسی فرصت‌های مناسبی برای شناسایی، طبقه‌بندی، و تحلیل اندیشه و کارنامه جریان‌های مورد نظر تدارک می‌بیند و امکانات درخوری را در جهت نگاه جریانی به اندیشه‌ها و افکار متفکران و عالمان فراهم می‌کند. بنابراین این تحقیق در نظر دارد در همین چارچوب روشی آرا و نظریه‌های متفکران مسلمان در افغانستان معاصر را مورد بررسی و بعضاً ارزیابی قرار دهد.

فرضیه‌ها:

الف) آرا و اندیشه‌های متفکران مسلمان در افغانستان معاصر به دلیل سطحی‌اندیشی‌ها، پریشان‌نویسی‌ها و تضادها در سطوح اندیشه و عمل را با تسامح می‌توان «جریان» نامید.

ب) جریان‌های اسلامی در افغانستان معاصر به‌شدت تحت تاثیر اندیشه‌ها و افکار جریان‌ها و اندیشمندان بیرونی بوده‌اند و در حقیقت می‌توان گفت جریان‌های اسلامی در افغانستان پسینی هستند.

ج) درگیر شدن اکثر عالمان دین و متفکران مسلمان در افغانستان با سیاست عملی، تناقض‌های بسیاری ایجاد نموده و در نتیجه سطح علمی آن را تنزل داده است.

هرچند جریان‌شناسی امکان جمع و طبقه‌بندی به‌دست می‌دهد، اما به دلیل تفاوت ذاتی مبانی و اصول فکری و عقیدتی شیعه و سنی، نمی‌توان متفکران شیعه و سنی در افغانستان را به‌صورت مقارن و در سنجی واحد مورد مطالعه قرار داد. هرچند که در اکثریت بودن اهل سنت در افغانستان و تعدد و تنوع فکری عالمان و متفکران این فرقه، به‌نوعی تحقیق را به محاق اندیشه‌ها و مکاتب فکری اهل سنت خواهد برد.

در صورت نیاز، ادامه بحث ضمیمه شود.

۶. متغیرها یا مفاهیم اساسی تحقیق و تعریف عملیاتی آنها:

جریان‌شناسی: جریان‌شناسی بر شناخت منظومه و گفتمان، چگونگی شکل‌گیری، معرفی موسسان و چهره‌های علمی و تاثیرگذار در گروه‌های کلامی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی اطلاق می‌شود. در واقع هر جریان اجتماعی به لحاظ کلامی دارای اندیشه‌ای خاص در عرصه هستی‌شناختی، انسان‌شناختی و معرفت‌شناختی و غیره است و به لحاظ اجتماعی دارای مرجعیت اجتماعی و اثرگذار در جامعه است به گونه‌ای که جمعی از مردم پیروان آن به شمار می‌آیند).

سهراب رزاقی، تحزب و توسعه سیاسی: ۱۰).

جریان اسلامی: عبدالله حسین السدیمی این تعریف را از جریان‌های اسلامی ارایه داده است: «مجموعه من الافکار و الاهداف السياسيه النابعة من الشريعة

الاسلامیه؛ مجموعه‌ای [نسبتاً نظام‌مند] از افکار و اهداف سیاسی که از شریعت اسلام سرچشمه گرفته است» (نهی عبدالله حسین السدومی، الاسلام السياسي فی

الشرق الاوسط و جنوب شرق آسیا، ۲۰۱۴: ۲۹).

خلافت‌گرایی: از چشم‌انداز برخی از متفکران مسلمان در جهان اهل سنت، خلافت عالی‌ترین نمونه دولت اسلامی است. احیاگران خلافت معتقدند که می‌توان

نمونه عالی نظام اسلامی را بازگرداند. از منظر خلافت‌گرایان، خلافت ابوبکر و عمر و خلافت عمر بن عبدالعزیز تطبیق دقیقی از تفکر اسلامی است (احمد شلبی،

السیاسه و الاقتصاد فی التفكير الاسلامی، ص ۳۶).

طریقت‌گرایی: اسلام طریقتی، اسلامی است که روح تصوف در آن حلول کرده و هدفی را تعقیب می‌کند که مبتنی بر طریقت است. در تعریف طریقت آمده

است که «طریقت فهمی از اسلام برای پیمودن راهی به سوی خداوند و مبتنی بر زهد و عمل و دستگیری شیخ از مرید تعریف شده است» (علی سیدین،

پشیمینه‌پوشان فرهنگ سلسله‌های صفوی، تهران، نشرنی، ۱۳۸۷ش).

مکتب‌گرایی: اسلام از نظر مکتب‌گرایان یک گنجینه جامع و شامل از نظام‌های سیاسی و اقتصادی و اجتماعی است که باید در همه زمانها و مکانها به طور

کامل پیاده شود. اسلام از نظر آنها تنها یک دین نیست، بلکه برنامه جامع زندگی است که باید بر همه ابعاد زندگی فردی و اجتماعی انسان حاکم شود» (هرایر

دکمجیان، جنبشهای اسلامی معاصر در جهان عرب، ص ۲۳).

ولایت‌گرایی: ولایت‌گرایان شیعه معتقدند که در دوره غیبت، فقهای طراز برتر، در حکم جانشینان غیرانتصابی امام زمان (عج)، مسئولیت پاره‌ای از امور اجتماعی

را برعهده می‌گیرند که در بالاترین سطح حکومتی مشروعیت دارد که یا توسط فقیه ایجاد شده باشد و یا ماذون از وی باشد. (امان‌الله شفایی، تحلیل گفتمانی

اسلام‌های سیاسی در افغانستان، ۱۳۹۶).

۷. واژه‌های کلیدی (متفاوت از واژه‌های مندرج در عنوان طرح):

جریان اسلامی، جریان‌شناسی، اسلام سیاسی، ولایت‌گرایی، خلافت‌گرایی، طریقت‌گرایی، مکتب‌گرایی.

۸. نقاط تمرکز تحقیق (موضوعی، مکانی، زمانی):

الف) موضوعی: جریان‌های اسلامی معاصر (اندیشه متفکران مسلمان و عالمان دین)

ب) مکانی: افغانستان

ج) زمانی: دوره معاصر (از میانه قرن بیستم تا کنون)

۹. روش شناسی پژوهش:

۹-۱. روش تحقیق:

کیفی ■ [

کمی □]

تحلیلی ■ [

توصیفی □]

توضیح:

۹-۲. شیوه گردآوری اطلاعات:

کتابخانه‌ای ☒ مشاهده ☐ مصاحبه ☐ پرسشنامه ☐

سایر ☐ لطفاً ذکر شود.

۹-۳. فنون توصیف داده‌ها (آمار توصیفی):

۹-۴. فنون تحلیل داده‌ها (آمار استنباطی):

۹-۵. جامعه آماری: (این تحقیق با بررسی یا مطالعه یا مشاهده چه اسناد، مدارک، افراد یا اشیایی اجرا می‌شود؟)

۹-۶. نمونه‌گیری: تمام شماری می‌شود ☐ انجام نمی‌گیرد ☐ انجام می‌گیرد ☐

نمونه‌گیری به روش با حجم یا تعداد نمونه انجام می‌پذیرد.

۱۰. سازماندهی پژوهش (فصل بندی):

مقدمه

فصل اول؛ کلیات و مباحث مقدماتی

مبحث اول؛ چارچوب‌های مفهومی

مبحث دوم؛ جریان‌شناسی به مثابه چارچوب نظری

مبحث سوم؛ طبقه‌بندی جریان‌های اسلامی در افغانستان

فصل دوم؛ ولایت‌گرایی در افغانستان

مبحث اول؛ چیستی ولایت‌گرایی و جایگاه آن در افغانستان

مبحث دوم؛ گونه‌های ولایت‌گرایی در افغانستان

۱-خط امامی‌ها

۲-غیرخط امامی‌ها

فصل سوم؛ خلافت‌گرایی در افغانستان

مبحث اول؛ چیستی خلافت‌گرایی و جایگاه آن در افغانستان

مبحث دوم؛ عناصر خلافت‌گرایی در افغانستان

فصل چهارم؛ طریقت‌گرایی در افغانستان

مبحث اول؛ چیستی طریقت‌گرایی و جایگاه آن در افغانستان

مبحث دوم؛ عناصر طریقت‌گرایی در افغانستان

فصل پنجم؛ مکتب‌گرایی در افغانستان

مبحث اول؛ چیستی مکتب‌گرایی و جایگاه آن در افغانستان

مبحث دوم؛ گونه‌های مکتب‌گرایی در افغانستان

۱-خوانیسم

۲-سوسیالیسم اسلامی

نتیجه‌گیری

۱۱. حجم کمی (تقریبی) گزارش نهایی: صفحه ۳۰۰ کلمه‌ای

پیش‌بینی می‌شود حجم این تحقیق ۲۵۰ صفحه تا ۳۰۰ صفحه بالغ شود.

۱۲. نتایج قابل انتظار از طرح:

۱. رفع مشکل اصلی دستگاه متبوع ☐

۲. فراهم آوردن دانش فنی کاربردی ☐

۳. تهیه سند راهبردی ☐

معاصر

۴. تهیه آیین‌نامه، دستورالعمل یا استاندارد ☐

۵. تدوین طرح جامع ☐

۶. سایر موارد ذکر شود: شناخت جریان‌های اسلامی کشور افغانستان در دوره

.....

۱۳. مهم ترین منابع و مآخذ فارسی و خارجی:

ردیف	نام خانوادگی، نام	عنوان کتاب یا مقاله	مترجم	عنوان فصلنامه	محل نشر	ناشر	سال انتشار
۱	Olsen otsa	Islam and Politica in Afghanistan			British	Curzen Press	۱۹۹۸
۲	حسین زحمتکش و امان الله شفايي	جریان شناسی فکری-سیاسی هزاره ها در افغانستان		فصلنامه پژوهشها ی انقلاب	تهران	دانشگاه تهران	۱۳۹۳
۳	امان الله شفايي	جریان شناسی تاریخ افغانستان معاصر			کابل	امیری	۱۳۹۳
۴	عبدالقیوم سجادی	گفتمان جهانی شدن و اسلام سیاسی پسا طالبان در افغانستان			قم	دانشگاه مفید	۱۳۸۸
۵	اولیویه روال	افغانستان از جهاد تا جنگ های داخلی			تهران	عرفان	۱۳۸۹
۶	اولیویه روال	اسلام و نوگرایی سیاسی در افغانستان	ابوالحسن سروقد مقدم		مشهد	آستان قدس	۱۳۶۹
۷	احمد رشید	طالبان، اسلام نفت و بازی بزرگ	اسدالله شفايي و صادق باقری		تهران	دانش هستی	۱۳۷۹
۸	حفیظ الله حقانی		طالبان از رویا تا امارت	ترجمه محمد محقق			
۹	امان الله شفايي	تحلیل گفتمانی اسلام های سیاسی در افغانستان			تهران	ابرار معاصر	۱۳۹۶

۱۰	عبدالحمید حقانی	الاماره الاسلامیه و نظامها				مکتبه دارالعلوم الشرعیه
۱۱	گلبدین حکمتیار	جلوه‌هایی از اسرار قرآن (تفسیر جزء سی ام)				نشر مداد ۱۳۷۹
۱۲	oliver Roy	Afghanistan From the Holy War to Civi				Darvin Publicat ions ۱۹۹۵
۱۳						
۱۴						
۱۵						
۱۶						

۱۴. هزینه‌های پرسنلی *

ردیف	نام و نام خانوادگی	مسئولیت در طرح و نوع همکاری	سطح تحصیلات	رشته تخصصی	ساعات کار در ماه	مدت همکاری	مبلغ پرداختی در ماه	هزینه
۱	امان‌الله شقایب	پژوهشگر	دکتری	علوم سیاسی		یک سال		
۲								
۳								
۴								
۵								
							جمع هزینه	

*براساس ضوابط آئین‌نامه‌های پژوهشی

۱۵. سایر هزینه‌ها (تهیه منابع، چاپ و انتشار، مسافرت و...):

ردیف	شرح	هزینه	ردیف	شرح	هزینه
۱			۵		
۲			۶		
۳			۷		
۴			۸		
مبلغ کل هزینه‌های اجرای طرح					

۱۶. مراحل، زمانبندی اجرای تحقیق و شرح خدمات :

ردیف	عنوان مرحله	شرح خدمات	پیش‌بینی زمان و درصد پیشرفت کار		درصد پرداخت	نحوه ارائه گزارش
			زمان لازم (روز)	درصد پیشرفت کار		
۱	صفر		۰	۰	۲۰*	بدون ارائه گزارش
۲	شرح خدمات گزارش مرحله اول طبق نظر مجری (۵۰ درصد از تحقیق)	ارائه گزارش مرحله اول			۳۰	
۳	نهایی	ارائه گزارش نهایی		۱۰۰	۵۰	

* پرداخت ۲۰٪ از کل اعتبار قرارداد با اخذ تضمین به عنوان پیش پرداخت.